

12632

308(47)

U-66

28 JUN 2013

12632

308(47) ԱԿ
Ս-66

25 SEP 2006

1 DEC 2009

ԼԿՅԵՄ ԱՌԱՋԻՆ ԱՍՏԻՃԱՆԻ

№ 1 ԲԱՂԴՊՐՈՑԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆ № 1

1003
14006

ՄԵՐ ՅԵՐԿԻՐԸ

259

Հ. Խ. Ս. Հ. ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ

ՅԵՐԵՎԱՆ—1926

*
*
*

Կոմյերիտմիության քաղ-դատարակչական աշխատանքների ամենահիմնական խնդիրն է հանդիսանում—կոմյերիտական մասսաներին ծանոթացնել կուսակցության քաղաքականության և մեր սոցիալիստական շինարարության հիմնական խնդիրների հետ: Այդ աշխատանքը, բշխներից բացի, տարվում է նաև մեր քաղ-դպրոցներում:

Մինչև հիմա, մի շարք առարկայական դժվարությունների պատճառով, հնարավոր չի յեղել քաղ-դպրոցները ապահովել հարկ չեղած գրականությամբ: Գրականության պակասը կադմել է մեր քաղ-դպրոցների հիմնական թերություններից մեկը:

«Առաջին աստիճանի քաղ-դպրոցի գրադարան»-ի հրատարակությունը գալիս է մասամբ Լրացնելու այդ բացը:

«Առաջին աստիճանի քաղ-դպրոցի գրադարան» անվան տակ լույս են ընծայվելու առանձին զրույցներով ընդամենը 14 բրոշյուր, փորձը իրենց բովանդակությամբ կապված են

միմյանց հետ և կազմում են մի ամբողջական
ձեռնարկ:

Գրադարանն առաջին աստիճանի քաղ դըպ-
րոցների համար ձեռնարկ ծառայելով հանդերձ,
միաժամանակ կարող է նյութ մատակարարել
կուսակցության արդի քաղաքականությամբ և
մեր շինարարության խնդիրներով հետաքրքրվող
յերիտասարդ ընթերցողին:

ՀԼԿՅԵՄ ԿԵՆՏԿՈՄ

Մ Ե Ր Յ Ե Ր Կ Ի Ր Ը

ԽՍՀՄ ԲԱՐՏԵԶԸ

ԽՍՀՄ ԲՈՒՆՈՒՄ Ե ԱՇԽԱՏ- Մեր յերկրի ամբողջ
ՀԻՍ ՄԻ ՅՈԹԵՐՈՐԴ ՄԱՍԸ տարածությունը կազ-
մում է մի հսկայական յերկրամաս, վորը հավա-
սար է յերկրագնդի ամբողջ ցամաքի մի յոթե-
րորդ մասին: ԽՍՀՄ բնում է ամբողջ Յեվրոպայի
կեսը և Ասիայի մի յերրորդ մասից ավելին: (Կա
ընդամենը հինգ աշխարհամաս՝ Յեվրոպա, Ասիա,
Ամերիկա, Աֆրիկա և Ավստրալիա: Յեթե հետա-
քրքրվում ես, հեշտությամբ այդ մասերը կարող
ես գտնել յերկրագնդի քարտեզի վրա): ԽՍՀՄ
Յեվրոպական և Ասիական մասերի մեջ սահմանն
է Ուրալյան լեռնաշղթան: ԽՍՀՄ մեծության մա-
սին հասկացողություն կազմելու համար՝ բավա-
կան է հիշել, վոր այն ժամանակ, յերբ մեր յերկրի
մի ծայրում ցերեկ է, նրա հակառակ ծայրում գի-
շեր է լինում:

Հետաքրքիր է համեմատել ԽՍՀՄ տերիտոր-
յան մյուս յերկրների տերիտորիաների հետ
(տերիտորիա յէ կոչվում մի վորոշ հողամաս,

կամ մի շրջան, վորը պատկանում է վորևէ պետութեան): Մեր նահանգներից կամ շրջաններից վոմանք, մի քանի անգամ ավելի մեծ են, քան այնպիսի խոշոր պետութիւններ, ինչպիսին են՝ Գերմանիան, Ֆրանսիան, Իտալիան: Այսպես որինակ՝ մեր Արխանգելսկի նահանգը յերկու անգամ ավելի մեծ է, քան Գերմանիան կամ Ֆրանսիան և յերեք անգամ մեծ՝ Իտալիայից: Յենիսեյան նահանգը 5 անգամ մեծ է Գերմանիայից կամ Ֆրանսիայից և 9 անգամ մեծ՝ Իտալիայից:

Մեր յերկիրը հարուստ է մեծ, լայն և ջրառատ գետերով: Առանձնապես մեծ նշանակութիւն ունի Վոլգան: Վոլգան իր մեծութեամբ և ջրառատութեամբ ամենամեծ գետն է ամբողջ Յեվրոպայում: Նրա յերկարութիւնը յերեք և կես վերստ է, լայնութիւնը հասնում է չորս վերստի, իսկ խորութիւնը (տեղ-տեղ) տասն և հինգ սաժեն է: ԽՍՀՄ ամենամեծ գետը Սիբիրի Յենիսեյ գետն է:

Մեր յերկիրը սահմանափակվում է ցամաքով և ծովերով: Ծովային սահմաններն իրենց յերկարութեամբ յերկու անգամ ավելի յեն ցամաքային սահմաններից: ԽՍՀՄ սահմանների ընդհանուր տարածութիւնը 65,000 կիլոմետր է:

ԿԼԻՄԱՆ, ՀՈՂԸ ՅԵՎ ԲՆԱԿ. Պարզ է, վոր այդ-
 քոնի-ՅԱՆ ԽՏՈՒԹՅՈՒՆԸ պիսի հսկայական տա-

րածութեան վրա, իրենց բնական պայմաններով գոյութիւն ունեն ամենատարբեր շրջաններ, տարբեր կլիմա տարբեր հող և բուսականութիւն: Վերցնենք, որինակ, Սառուցյալ ովկիանոսի ափերին 50-ից մինչև 100 վերստ լայնութեամբ ձգվող տունդրան և Ղրիմի հարավային ափերը: Տունդրայում ամառը տևում է 2-3 ամիս, մնացած ամբողջ ժամանակ տունդրան ծածկված է ձնով: Արևն այնտեղ անգոր է: Հողի ներքին շերտերը շարունակ սառած են մնում: Ամառվա ամիսներին մաղում է բարակ անձրևը, անընդհատ փչում է սառը քամին, յերկինքը պատած է լինում ամպերով:

Միանգամայն հակառակ պատկեր են ներկայացնում Ղրիմի հարավային ափերը. դա մի հսկայական ջերմոց է՝ հարուստ հարավային բուսականութեամբ: Ամբողջ յերկիրը ծածկված է մրգերի և խաղողի այգիներով, ոգը լի չէ վարդի, սպիտակ ակացիայի և զանազան այլ ծաղիկների բուրմունքով:

Բնական աչքան տարբեր պայմանների շնորհիվ Միութեան առանձին վայրերում բնակչութեան խտութիւնը միատեսակ չէ. (բնակչութեան խտութիւնն է կոչվում բնակիչների այն քանակը, վոր ընկնում է յերկրամասի մի վորոշ տարածութեան, որինակ մի քառակուսի կիլոմետրի

վրա): Այսպես, որինակ՝ Միության Յեկրոպական մասում ապրում է մոտ հարյուր տասն և մեկ միլիոն բնակիչ. իսկ Ասիական մասում, վորն յերեք անգամ սվելի ընդարձակ է, բնակիչների թիվը հասնում է միայն մոտ քսան և յերեք միլիոնի: Վրաստանում մի քառակուսի կիլոմետրի վրա ապրում է մոտ 50 մարդ. Սիբիրում՝ ընդամենը 1 մարդ, Ուկրաինայի Հանրապետությունում 66-ից ավելի, իսկ Կիրգիզիայում մոտ 3 հոգի:

Մեր Խորհրդային Միության ամբողջ բնակչությունը 1925 թվին հասնում էր համարյա 140 միլիոնի (139,754,000), ԽՍՀՄ բնակչության յուրաքանչյուր հարյուրից մոտավորապես 16 հոգի ապրում է քաղաքում, 84 հոգի գյուղում:

ԱՇԽԱՏԱՆՔ. 1) Ցույց տալ քարտեզի վրա ԽՍՀՄ սահմանամերձ պետությունները: 2) Կազմեցեք ԽՍՀՄ բնակչության՝ ըստ քաղաքի և գյուղի բաշխման դիագրամը:

ԱԽՍՖՆ ԶԵՎ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԽՍՀՄ Կազմի մեջ հավասար իրավունքներով մտնում է Անդրկովկասի Խորհրդային Սոցիալիստական Ֆեդերատիվ Հանրապետությունը (ԱԽՍ ՖՀ): Անդրկովկասում կան յերեք Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետություններ՝ Հայաստան, Վրաստան և Ադրբեջան: Անդրկովկասի

ընդհանուր տարածությունը հավասար է 176,523 քառակուսի կիլոմետրի: Բնակչության թիվն է 5,930,150:

Անդրկովկասի գետերից նշանավոր են՝ Ռինը, Գուրը և Յերասիը, կամ Արաքս: Արաքսի վտակներն են՝ Ախուրյանը (Արփաչայ), Հրազդանը (Զանգին), Քասախը, Ազատ գետը (Գյաննի չայ) և այլն: Քուռն Անդրկովկասի ամենամեծ գետն է և ունի 1.113 կիլոմետր յերկարություն. Նա միանալով Արաքսին թափվում է Կասպից ծովը: Անդրկովկասի գետերը նավարկելի չեն՝ իրենց լեռնային բնույթի պատճառով: Նավակելի չե միայն Գուրը՝ սկսած Յեվլախից մինչև գետաբերանը և Ռինի ստորին հոսանքը. Անդրկովկասի ամենամեծ լիճն է Սևանը կամ Գեղամա «ծովը»:

Անդրկովկասում, ինչպես և ամբողջ ԽՍՀՄ մեջ բնական պայմանները չափազանց տարբեր են: Տարբեր է բնակչության խտությունը: Միջին թվով մի քառակուսի կիլոմետրին ընկնում է 31,2 հոգի (Ադրբեջանում՝ 21,8, Վրաստանում՝ 37, Հայաստանում՝ 30): Բնակչությունն ըստ քաղաքի և գյուղի բաշխված է այսպես. — Վրաստանում քաղաքի ազգաբնակչությունը կազմում է ընդհանուր բնակչության 19,2%, Ադրբեջանում 22%, Հայաստանում 14%:

Հայաստանը Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետութիւն է հայտարարված 1920 թվի նոյեմբերի 29-ին: Հյուսիսում Հայաստանը սահմանակից է Վրաստանին, արևմուտքում՝ Թյուրքիային, հարավում՝ Նախիջևանի հանրապետութեան ու Պարսկաստանին և արևելքում՝ Ադրբեջանին: Հայաստանը բաժանված է 9 գավառի. — Յերևանի, Լենինականի, Եջմիածնի, Նոր-Բայազետի, Դիլիջանի, Ջանգեղուրի, Լոռու-Փամբակի, Դարալագյաղի և Մեղրի: Հայաստանի բնակչութեան թիվը հասնում է մոտ 1 միլիոնի, վորից 671,450 հայեր են, իսկ մնացածը Ադրբեջանի թուրքեր, ասորիներ, հույներ, քրդեր, ռուսներ և այլ ազգեր:

ԽՍՀՄ ԲՆԱԿԱՆ ՀԱՐՍՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

ԽՍՀՄ ունի անթիվ հարստութիւն: Իր բնական հարստութիւնների քանակով ԽՍՀՄ առաջին տեղն է զբաղում աշխարհիս մնացած յերկրների մեջ:

Քարածուխ, նավթ, կիզահող (տորֆ), յերկաթ, մսրգանեց, վոսկի, արծաթ, պլատին, պղինձ, կապար (արճիճ), անագ, աղ, փայտեղեն, կաշվեղեն, ձուկ—ահա տնտեսական կյանքի այն կարևորագույն հարստութիւնները, վոր մեծ քանակութեամբ ունի մեր յերկիրը:

Պարզենք, թե վորքան հարուստ ենք մենք յերկաթով, քարածուխով և նավթով: Այս յերեք հանքերը գլխավոր նշանակութիւն ունեն ժողովրդական տնտեսութեան մեջ:

ՅԵՐԿԱԹ. Յերկաթից են պատրաստվում արտագրութեան բոլոր միջոցները՝ սկսած հասարակ գործիքներից մինչև բարդ մեքենաներն ու կառուցվածքները, ինչպիսին են շարժիչները, շագանակները, կամուրջները: Ներկայումս շենքերի մեջ ել գլխավոր նշանակութիւն է: Յերկաթից են պատրաստում նաև մեր յերկրի պաշտպանութեան միջոցները՝ հրացանները, թնդանոթները, արկերը (թնդանոթի գնդակները), զրահակիրները:

Վորքան ավելի յե զարգանում տեխնիկան, ձեռքով կատարած աշխատանքը վորքան ավելի շատ է փոխարինվում մեքենայով, այնքան ավելի շատ է մեծանում յերկաթի պահանջը: Նայած, թե վորքան յերկաթ է սպառում վորևէ յերկիր, կարելի յե ասել, թե վորքան է առաջ գնացել այդ յերկրի զարգացումը: Վորքան ավելի հետամնաց է մի յերկիր, այնքան քիչ յերկաթ է նա սպառում: Յարիգմի լծի տակ Ռուսաստանի տնտեսական զարգացումը յետ է մնացել մյուս յերկրներից, և մենք տեսնում ենք, վոր Ռուսաստանում պատերազմից առաջ բնակիչներից յուրաքանչյուրը 16 անգամ ավելի քիչ յերկաթ է

սպառուժ, քան Ամերիկայի Հյուսիսային Նահանգները և 12 անգամ ավելի քիչ՝ քան Գերմանիան (Ռուսաստանում տարեկան — $1^{1/8}$ փութ, Ամերիկայում՝ մոտ 18 փութ, Գերմանիայում՝ մոտ $13^{1/2}$ փութ)։ Առայժմ մենք դեռ չենք կարողացել այդ թվերը փոխել մեզ համար նպաստավոր ձևով։

ԽՍՀՄ չափազանց առատ է յերկաթով։ Յերկաթով չափազանց հարուստ հանքեր կան Կուրսկի նահանգում, Ուրալում, Ուկրաինայում (Կրիվոյ Ռոգի շրջանում) և Կովկասում։ Միայն Կուրսկի նահանգի յերկաթահանքերում հաշվվում է մոտ տասնեութ միլիարդ փութ յերկաթ (մեկ միլիարդը հավասար է հազար միլիոնի)։ Այդ հանքերը գտնված են միայն 1923 թվին։

ՔԱՐԱՄԱՆԻՆ Մեքենան պատրաստվում է յերթեմե ՆԱՎԹ. կաթից, բայց նրան շարժողը վառելիքն է։ Բավական քանակությամբ լավ եւ ժան վառելանյութ ունենալը յերկրի տնտեսական հաջող զարգացման գլխավոր պայմաններից մեկն է։ Հենց այդպիսի վառելանյութ են քարածուխն ու նավթը։ Քարածխի մինչև այժմ մեզ հայտնի հանքերով ԽՍՀՄ աշխարհի բոլոր յերկրների մեջ յերրորդ տեղն է գրավում։ Բայց յթե նկատի ունենանք, վոր դեռ չգտնված, չհետազոտված հանքեր շատ կան մեզանում, մենք կը տեսնենք,

վոր մեր ածուխի պաշարն անհամեմատ ավելի շատ է։

Նավթը, վորպես վառելանյութ քարածուխի հետ համեմատած՝ ունի մի շարք առավելություններ։ Նա քիչ տեղ է բռնում, նրա փոխադրելը հեշտ է, նա ավելի շահավետ է։ Նավթ է գործածվում մեծ, ուժեղ շարժիչների համար։ Նավթային վառելանյութին են անցել շոգենավերի մեծ մասն ու ռազմական նավատորմը։ Շատ յերկրներում այժմ արդեն նավթ է գործածում նաև յերկաթուղին։ Նաև թը վերամշակված ձևով (բենզին) գործադրվում է ավտոմոբիլների, այերուպլանների համար։

ԽՍՀՄ իր նավթի պաշարով նույնպես առաջանկարգ տեղերից մեկն է գրավում մյուս յերկրների մեջ։ Մոտավոր հաշվով մեր նավթահորերի նավթի քանակը հասնում է հիսուն և չորս միլիարդ փթի։ Բայց, անշուշտ, իրականում այդ պաշարն անհամեմատ ավելի մեծ է, քանի վոր նավթային շատ շրջաններ ամենեկին հետազոտված չեն։

Մեզանում նավթը գտնվում է գլխավորապես Կովկասում։ Ամենախոշոր նավթավայրը Բազվի շրջանն է, այնուհետև գալիս է Գրոգնուլ շրջանը, հետո Եմբան — Կիրգիզիայի Խորհրդային Հանրապետությունում։

Բայց քարածուխն ու նավթը միայն լավ վա-
ռելանյութ չեն: Քարածուխն ու նավթը արդյու-
նաբերությանը մի շարք այլ չափազանց արժե-
քավոր նյութեր են տալիս: Այսպես որինակ, քա-
րածուխից ստացվում է լուսատու գազ, կար-
բոլյան թթվում, անուշափ (նաշատիր), ձուլթ,
նավթալին և այլն: Նավթից ստացվում է կերոսին
(սպիտակ նավթ), գազոլին, բենզին, մագուլթ,
մեքենայի յուղ և այլն արժեքավոր նավթա-
մթերքներ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲՆԱԿԱՆ ՀԱՐՍՏՈՒՅՈՒՆՆԵՐԸ

Հայաստանի լեռնային հարստություններից
խոշոր նշանակություն ունի պղինձը: Ներկա-
յումս գործում են Ալահվերդու (Լոռու-գավա-
ռում) և Ղաթարի պղնձահանքերը (Զանգեզուր):
Այդ պղնձահանքերը համաշխարհային խոշոր նշա-
նակություն ունեն: 1913 թվին Ղաթարի գործա-
րանն արտադրել է 110,266 փութ պղինձ, Ալահ-
վերդու հանքը՝ 231,540 փութ: Զանգեզուրի
հանքերը պղնձով ավելի հարուստ են, նրանք
տալիս են $10-16\%$ պղինձ: Ապագայում այդ
պղնձահանքերի նշանակություն ավելի յե բար-
ձրանալու, քանի վոր նրանից ընդամենը 30 վերստ
հեռավորությամբ անցնում է Ալիաթ—Զուլֆա
յերկաթուղին, վորի հետ ծրագրվում է հանքը

միացնել առանձին ճյուղով: Թե Ալահվերդու և
թե Ղաթարի պղնձահանքերն իրենց մեջ պարու-
նակում են նաև վոսկի ու արծաթ: Բացի դրանից
Ալահվերդու գործարաններում ստացվում է ծը-
ծմբային և աղային թթվումներ, պղնձի և յերկաթի
արջառպ (կուպարոս), և կարբիտ: Հայաստա-
նում պղնձահանքեր կան և այլ վայրերում: օրի-
նակ՝ Փիրդովդան կոչված տեղում, վորը Ղաթարի
հանքերից հեռու չե ընդամենը 35 վերստով: Հայ-
աստանում գտնվում է նաև պեմզա (Լենինականի,
Սուխոյ-Փանտանի և Եջմիածնի շրջաններում):
Պեմզան գործադրվում է ապակի, մետաղներ ու
փայտ հղկելու համար: Դարալագյազի շրջանում
կան կապարի և արծաթի հանքեր, վորոնց պա-
հանջը շատ է: Իջևանի շրջանում կա ընտիր վի-
մագրական քար, վորը գործ է ածվում տպա-
գրություն մեջ և կարող է հում նյութ լինել
ցեմենտի համար: Հայաստանում կա նաև գրա-
ֆիտ, վորից մատիտներ են պատրաստում, ըս-
պիտակ կավ, կաոլին, վորից կարելի չե ֆայանս
ամաններ պատրաստել և ցինկ:

ԻՆՉՊԵՍ ԵՆՔ ՈՐՏԱԳՈՐ- Մեր այնքան մեծ
ԾՈՒՄ ՄԵՐ ՀԱՐՍՏՈՒ քանակությամբ բնա-
ԹՅՈՒՆԸ. կան հարստությունը
և մասնավորապես՝ յերկաթը, քարածուխն ու

նազիկը մեծագուշն հնարավորութիւններ են ըստեղծուած մեր Միութեան տնտեսութեան զարգացման, սոցիալիզմի շինարարութեան համար: Բայց արդիոք, մենք բավականաչափ ոգտագործում ենք այդ հնարավորութիւնները: Բնավ չերբեք: Նույն իսկ մենք դեռ բավականաչափ ծանոթ չենք մեր բոլոր հարստութիւններին: Իսկ այն հարստութիւնները, վորի մասին մենք գիտենք, դեռ անշարժ մնում են հողի խորքերում: Հարստութիւնների ունեցած պաշարով մենք առաջնակարգ տեղն ենք բռնում, իսկ արտադրութեամբ (որինակ՝ յերկաթի, քարածուխի ու նազիկ արտադրութեամբ) մենք խիստ հեռ ենք կապիտալիստական զարգացած պետութիւններից:

Սեր տնտեսական հետաքննարկութեան գլխավոր պատճառն անցյալից ստացած ծանր ժառանգութիւնն է: Թագավորի իշխանութեան որոք, յերկրի բնական հարստութիւնների մշակումը կատարվում եր վոչ թե յերկրի ամբողջ տնտեսութեան, ալ մի խումբ կալվածատերերի ու կապիտալիստների շահերի տեսակետից: Կապիտալիստը շահագրգռված եր միայն նրանով, վոր ավելի կարճ ժամանակամիջոցում ավելի շատ յեկածուտ ստանա: Յեւ բնական հարստութիւնների մշակումը կատարվում եր թալանչիական յեղանակներով, տեղամասերից մեկն ուժասպառ

եր արվում, իսկ մշուսները հսկայական տարածութեամբ մնում եյին առանց ձեռք տալու:

Յարական ռեժիմն ամեն կերպ հակադրում եր բնակչութեան կուլտուրական զարգացմանը: Բացի տեխնիկական հետաքննարկութիւնից մենք ժառանգեցինք և կուլտուրական մեծ հետաքննարկութիւն: Յարական իրավակարգի այս անիծված ժառանգութիւնը հիմա ազգում ե մեր շինարարութեան վրա, մեզանից պահանջում ե ուժերի հսկայական լարում: Հոկտեմբերյան հեղափոխութիւնը չտեսնված հնարավորութիւններ ստեղծեց մեր յերկրի տնտեսութիւնը բարձրացնելու՝ սոցիալիզմ կառուցելու համար:

ԽՍՀՄ այժմ մի յերկիր ե, վորտեղ բնական հարստութիւնների ոգտագործումով շահագրգռված են բոլոր աշխատավորները: Կապիտալիստական բոլոր յերկրներում բնական հարստութիւնների մշակումը հարստացնում ե կապիտալիստներին, ամրացնում ե նրանց իշխանութիւնը: Իսկ մեզանում, յերկրի բնական հարստութիւնները պատկանում են բանվորական պետութեանը: այդ հարստութիւնների մշակումն բարձրացնում ե բոլոր աշխատավորների բարեկեցութիւնը: Այս պատճառով ել, մեզանում, բնական հարստութիւնների մշակմանը յեռանդով մասնակցում են բազմաթիւ մասսաներ:

Մեր Միութիւնը միակ լերկերն է, փորտեղ բնական հարստութիւնների մշակումը կատարվում է վոչ թե առանձին կապիտալիստների միջև տեղի ունեցող անկանոն մրցման պայմաններում, այլ փորոշակի ծրագրով, վոր կազմված է յերկրի ամբողջ շահերի համեմատ:

Մեր բնական հարստութիւնները սպասում են բանփորա-գյուղացիական ձեռքերի: Տարեց-տարի աճում է Միութիւն տնտեսական ուժը, կառուցողների նոր ջոկատներ են հասունանում: Քաղաքացիական պատերազմի ծանր տարիներից հետո, ԽՍՀՄ աշխատավորներն ահա 6-րդ տարին է, ինչ զբաղված են տնտեսութիւն շինարարութիւն: Կառուցողների այդ ջոկատները, հողի խորքում թաղնված մեր հարստութիւնները — բան-վորների և գյուղացիների բարեկեցութիւն անորինակ բարձրացման մի աղբյուր կը դարձնեն: Այդ հարստութիւնները հիմք կը ծառայեն ար-դւոնաբերութիւն աշխարհի մի հզոր զարգացման, վորը կը վերափոխի ԽՍՀՄ — արդյունաբերական առաջավոր սոցիալիստական յերկիր կը դարձնի աշխ:

Խորհրդային Հայաստանն, իր հարեանների նը-կատմամբ, անցյալից ավելի վատ ժառանգութիւն է ստացել: Դրա պատճառն աշխ է, վոր ցարական կառավարութիւնը յերբեք մտահոգված չի յեղել,

վորպեսզի յերկրի ծայրամասերում զարգանա արդյունաբերութիւնը: Յարական կառավարու-թիւն տապալումից հետո, իշխանութիւնը զաշ-նակցականներին անցավ: Սրանք զբաղված լինե-լով յեղբայրասպան կռիւներով, վերջնականապես կործանման մատնեցին մեր արդյունաբերու-թիւնը: Մեզ ժառանգութիւն մնացած արդյու-նաբերութիւն մեջ, յեթե կային մի բանի՝ փոքր ի շատե զարգացած ճյուղեր, սրանք ել միանգա-մաշն քայքայված վիճակի մեջ ելին: Սակաշն Խորհրդային Հայաստանի բանվորների և գյու-ղացիների աննկուն կալքով և համերաշխ ջան-քերով կարճ ժամանակից հետո հնարավոր կը լինի հին ավերակների տակից վերածնել մեր արդյու-նաբերութիւնը և նրան աշխարհի բարձրութիւն վրա դնել, վորին նա անցյալում չէր կարող հաս-նել տասնյակ տարիների ընթացքում:

ԱՇԽԱՏԱՆՔ. Իմացեք, թե ինչ վառելանյութով է աշխատում ձեզ մոտ յեղած ձեռնարկութիւնը. գործադրվում են, արդյոք, աշխատող նավթածրե-ներ՝ բենզին, մագում, մեքենայի յուղ և այլն:

ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆ ՅԵՎ ԳՅՈՒՂԱ-ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ

Այժմ անցնենք ԽՍՀՄ ժողովրդական տն-տեսութիւն յերկու կարեւորագույն ճյուղերին՝

գյուղատնտեսութեանն ու արդյունաբերութեանն:
Մեզանում արդյունաբերութիւնն ունի 13
ճյուղ:^{*})

Արդյունաբերութեան այդ ճյուղերից յուրա-
քանչյուրն ունի տնտեսական իր խոշոր նշանա-
կութիւնը: Սակայն մենք քննութեան կառնենք
միայն մետաղագործական, լեռնային (քարա-
ծուխային ու նավթային) և մանածագործական
ճյուղերը: Արդյունաբերութեան այս ճյուղերն ա-
մենամեծ նշանակութիւնն ունեն ժողովրդական
տնտեսութեան համար:

ՄԵՏԱՂԱԳՈՐԾԱԿԱՆ Մենք տեսանք, թե յեր-
ԱՐԴՅՈՒՆԱՅԵՐՈՒԹՅՈՒՆ. կաթը ինչ հսկայական
նշանակութիւնն ունի յերկրի տնտեսական կյան-
քում: «Մետաղագործական արդյունաբերութիւնը
ամբողջ արդյունաբերութեան հիմքն է: Վնչ թե-
թե արդյունաբերութիւնը, վնչ տրանսպորտը,
վնչ վառելանյութը, վնչ ելեքտրոֆիկացիան, վնչ
գյուղատնտեսութիւնը չեն կարող վտառի կանգ-
նել առանց մետաղագործական արդյունաբերու-
թեան դարձացման: Մետաղագործական արդյու-

^{*}) Լեռնային (հանքային), նավթային ու քարած-
խային, մետաղագործական, մանածագործական (տեք-
ստիլ), ելեքտրոտեխնիկական, սննդամատակարարման,
կաշվեգործական, տպագրական, քիմիական, ապակե-
գործական (սիլիկատ), թղթի, փայտագործական, կա-
րուձկի, շինարարական:

նաբերութեան աճումը ամբողջ արդյունաբերու-
թեան, ընդհանրապէս՝ ժողովրդական տնտեսու-
թեան աճման հիմքն է» (Ստալին):

Մետաղագործական արդյունաբերական ճյու-
ղերից ամենակարևորն է՝ մետաղաձուլական արդ-
յունաբերութիւնը, վորը ձուլում է չուգուն և
պողպատ: Այդ ճյուղի գործարաններից մեծ
մասը, ձուլելու հետ միասին, գլանում է և չեր-
լաթ: Մետաղաձուլական արդյունաբերութիւնից
ետո, իր կարևորութեամբ յերկրորդ տեղն է
գրավում մեքենաշինարարական արդյունաբերու-
թիւնը, վորը պատրաստում է արտադրութեան
միջոցներ (մեքենաներ, գործիքներ և այլն) և
մասնավորապէս՝ գյուղատնտեսական մեքենաներ:

Մետաղագործական արդյունաբերութեան
ճյուղերից են՝ նավաշինարարական արդյունաբե-
րութիւնը և շոգեշարժերի ու վագոնների արտա-
դրութիւնը: Մետաղաձուլութեան գլխավոր կեն-
տրոններն են. — Դոնեցկի ավազանը (նրան կից Կրի-
վոյ Ռոզի ավազանը, Յեկատերինոսլավի նահանգը)
և Ուրալը: Շոգեշարժերի ու վագոնների շինարա-
րութեան և մեքենաշինարարութեան կենտրոններն
են՝ Լենինգրադը (ամենախոշորն է՝ Պուտիլովյան
գործարանը) Մոսկվայի նահանգը (ամենախոշորն
է Կոլոմենյան գործարանը), Բըյանսկի նահանգը,
Լուզանսկը (Դոնեցկի ավազանը), Խարկովը (գյու-

դատնտեսական մեքենաներ): Նավաշինարարական արդյունաբերութեան զլխավոր կենտրոններն են՝ Լենինգրադն ու Նիկոլաևը:

ՔԱՐԱԾՈՒԽԱՅԻՆ ԱՐԴՅՈՒՆ՝ Քարածուխը ստացնում է ածխահանքերում:

Այդ հանքերը գետնի տակ փորած խոր հորեր են: Այնտեղ աշխատում են հաքափորները, ածխահատները: Արտադրված ածուխը հատուկ հարմարանքներով գետնի խորքից վերև է բարձրացվում:

Իր նշանակութեամբ, կարևորագույն քարածխային շրջանն է Դոնեցկի ավազանը: Քառասուն հազար քառակուսի վերստ տարածութունը ծածկված է բարձր վորակի ածուխով: Դոնեցկի ավազանը ծովափից հեռու չէ, և նրա մոտովանցում է յերկաթուղիների խիտ ցանցը, վորով քարածուխը հեշտութեամբ կարելի չէ փոխադրել Միութեան հեռավոր անկյունները, կամ ուղարկել աշխարհի ցանկացած յերկիրը: Դոնեցկի ավազանը խիտ տուժեց քաղաքացիական պատերազմից: Համարյա յերեք տարի անընդհատ նա ձեռքից ձեռք եր անցնում: Սպիտակ գվարդիականներն ավերում էին ածխահանքերն ու գործարանները: Յեւ միայն 1920 թվի յերկրորդ կիսամյակում Դոնեցկի ավազանը մաքրվեց հակահեղափոխականներից և բանվոր դասակարգը կարողացավ անց-

նել այդ կարևորագույն արդյունաբերական շրջանի վերականգնման աշխատանքներին:

Դոնեցկի ավազանից հետո, իր արդյունաբերական նշանակութեամբ յերկրորդ տեղն է գրավում Մոսկվայի մոտ գտնվող քարածխային շրջանը: Իր վորակով այդ ածուխը ցածր է Դոնի ածուխից: Բայց նա մոտ է գտնվում արդյունաբերական կենտրոնին և այդ հարմարութիւնը ծածկում է նրա թերութիւնները:

Միութեան քարածխային հանքերից ամենախոշորն է Կուզնեցյան ավազանը՝ Տոմսկոնահանգում (Միբիր): Այս շրջանի ածուխի պաշարը հինգ անգամ ավելի շատ է քան Դոնի ավազանի քարածխի պաշարը: Բայց Կուզնեցյան ավազանը հեռու չէ արդյունաբերական խոշոր կենտրոններից, մոտեքում չկա յերկաթուղային խիտ ցանց, այդ պատճառով ել այդ հարուստ շրջանն առայժմ վորեւ նշանակութիւն չունի: Բայց նա անկասկած խոշոր նշանակութիւն կը ստանա ապագայում, յերբ մեր արդյունաբերութիւնը կը ծավալվի և կը զարգանա ձեր տրանսպորտը: Ուրալյան քարածխային շրջանը զլխավորապես հոգում է տեղական արդյունաբերութեան կարիւնները:

Դժվար չէ համոզվել, վոր քարածխի շրջանները զուգահիւսում են մետաղագործական արդյունաբերութեան զաւրգացման վայրերի հետ:

Այդ առանձնապես պարզ յերևում է Դոնեցկի ավազանում: Քարածխի և յերկաթի «հարևանությունը» հսկայական հնարավորություններ է ստեղծում արդյունաբերության զարգացման համար: Այդպիսով Դոնեցկի ավազանին արդյունաբերական մեծ ապագա յե սպասում: Զուր չէ, վոր քաղաքացիական պատերազմի որերին առանձնապես կատաղի յեր Դոնեցկի ավազանին տիրելու համար մղած պայքարը: Զուր չէր, վոր հակահեղափոխությունը ծայր աստիճան կատաղությամբ ձգտում եր Սորհրդային հանրապետությունից կրտրել Դոնեցկի ավազանը:

Անդրկովկասում քարածուխը գտնվում է Աբխազիայի Տկվարչեի ածխահանքերում: Սրանց պաշարը հասնում է 17 միլիարդ փթի: Ներկայումս այդ քարածուխն արդյունաբերական արժեք չունի, թեև ընտիր քարածուխ է և կոկս է տալիս: Նրա վերամշակմանը դիմելու համար պահանջվում է տասը միլիոն ռուբլի: Անդրկովկասի յերկրորդ ածխահանքերը գտնվում են Տկվիրուկում՝ Քութայիսից 40 վերստ դեպի հյուսիս-արևելք: Ածխահանքը Քութայիսի հետ միացված է յերկաթգծով: Այդ հանքի պաշարը հասնում է 17 միլիարդ փթի: Նա այժմ տարեկան կարող է տալ 3-ից մինչև 5 միլիոն փութ քարածուխ: Այդ հանքերի ածուխը, վորակով բարձր չէ, և տեղական նշանակություն ունի:

ՆԱՎԹԱՐԴՅՈՒՆԱՅԵՐՈՒԹՅՈՒՆ. Նավթային արդյունաբերության աճենակարևոր շրջաններն են Բագուն ու Գրոզնին: Նավթը արտադրելու համար հոր են փորում, մինչև վոր հասնում են նավթի շերտին: Յեթե նավթը գետնի տակ ուժեղ ճնշման յենթակա յե, ապա նա շատրվանի՝ ձևով դուրս է խփում նավթահորից: Իսկ այդ ճնշման բացակայության դեպքում, նավթը հանվում է արհեստական միջոցներով:

Մեր նավթը մեծ հաջողություն է գտել արտասահմանյան շուկաներում: Միայն այս տարվա ոգոստոս ամսին, Սորհրդային Միությունից արտասահման ուղարկված նավթամթերքների քանակը, (չհաշված Պարսկաստան ուղարկածը) հավասար է 174,500 տոնի, (տոննը հավասար է 61,048 փթի): Այդ նավթամթերքներից 56,500 տոննը յեղել է կերոսին, 36,500 տոննը՝ բենզին, 27,750 տոննը՝ մեքենայի յուղ:

ՄԱՆԱԾԱԴՈՐԾԱԿՆ
ԱՐԴՅՈՒՆԱՅԵՐՈՒԹՅՈՒՆ Մանածագործական արդյունաբերության մեջ զբաղված է ավելի քան 300 հազար բանվոր: Բանվորների բանակով, մանածագործական արդյունաբերությունն առաջնակարգ տեղ է զբաղվում: Նրա կենտրոնն է արդյունաբերական կենտրոնական շրջանը (Մոսկվայի նահանգը), Իվանովա-Վոդենսկսկը, Վլա-

դիմիրի, Կոստրոմայի, Տվերի, Յարոսլավի, Ռյա-
զանի և հանգներն ու Լենինգրադը:

Այն ժամանակ, յերբ մետաղաձուլական ար-
դյունաբերությունը գանվում է վառելանյութի
և հում նյութի շրջաններին մոտ, մանածագոր-
ծական արդյունաբերությունը բավական հեռու
յե գտնվում վառելանյութի և վոր գլխավորն է՝
բամբակագործության կենտրոնից:

Վոչ ցարական կառավարության և վոչ էլ
դաշնակցականների որոք, Հայաստանում մանա-
ծագործարան չի յեղել, թեև այդ արդյունաբե-
րության համար նպաստավոր հող կարմեր յերկը-
րում, և նա հնարավորություն կըտար տեղում
մշակելու հում նյութը՝ բամբակը: 1924 թվին,
մեր կառավարությունը Լենինականում հիմք դը-
րեց մանածագործարանին: Սակայն առ այժմ ար-
տադրության անցնել չի կարելի, վորովհետև, նախ
պետք է ջուհակներ պատրաստել: Այդ նպատա-
կով Լենինականում և Ղարաքիլիսայում բացվե-
ցին դպրոց գործարաններ, վորտեղ, կառուցվող
մեծ գործարանի համար պատրաստվում են ջուլ-
հակներ: Գորարանի համար 24 հազար իլիկի մե-
քենաներ են բերվում Գերմանիայից, վորոնք կը-
ստացվեն մինչև 1927 թիվը: Այսպիսով մանա-
ծագործարանը կունենա 40 հազար իլիկ:

ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒ- Մենք արդեն տեսանք, վոր
ԹՅՈՒՆԸ գյուղատնտեսությունը զբաղ-
ված է բնակչության մեծամասնությունը: Մեր
յերկիրը գերազանցապես յերկրագործական յեր-
կիր է: Մենք ունենք մոտ 22 միլիոն առան-
ձին գյուղացիական տնտեսություններ: Տնտեսու-
թյունների այդ ցրվածությունը արգելք է հան-
դիսանում գյուղատնտեսության բարձրացման ու
դարգացման համար:

Մեր գյուղատնտեսությունը շատ հետամը-
նաց է: Պատճառն այն է, վոր անցյալում նրա
վրա ծանրացած էր կալվածատերերի լուծը, վո-
րոնք դաժան կերպով շահագործում էին գյու-
ղացիներին, մի հանգամանք, վոր իր խորը ազ-
դեցությունն է թողել ամբողջ գյուղական տըն-
տեսության վրա: Յարիզմի ժամանակ 30 հա-
զար կալվածատեր իրենց ձեռքում ունեյին 70
միլիոն դեսյատին ամենալնտիր հող: Կալվածա-
տերերի շահերի համար գյուղացիության ճնշող
մեծամասնության տնտեսությունը քայքայվում
էր, և գյուղացիներն ապրում էին մշտական
չքավորության մեջ:

Ներկայումս ԽՍՀՄ կան գյուղատնտեսական
բազմաթիվ ճյուղեր: Կանգ առնենք այդ ճյուղե-
րից յերեքի վրա, այն է՝ հացահատիկների մշակույ-

Թի, տեխնիկական բույսերի մշակութայն և անասնապահութայն վրա:

ՀԱՅԱՆԱՏԻԿՆԵՐԻ Հացահատիկներից կարևոր ՄՇԱԿՈՒՅԹԸ. նշանակություն ունեն և ամենից շատ տարածված էն մեզանում տարեկանը (рожь), ցորենը, վարսական ու գարին: Մեր գլխավոր հացահատիկն է տարեկանը: Ընդհանուր առմամբ տարեկանը բուսում է մեր ցանքսերի 38 տոկոսը: ԽՍՀՄ տարեկանի արտադրությունը հավասար է մոտավորապես ամբողջ աշխարհի արտադրածի կեսին:

Ցորենը մեր յերկրում ավելի քիչ է տարածված, քան թե տարեկանը: Նա բուսում է ցանքսերի ընդհանուր տարածություն միայն 29 տոկոսը: Ցորենը ցանվում է գլխավորապես հարավում և հարավ-արևելքում: Ցորենն ամենաթանկ հացահատիկն է: Նա խոշոր նշանակություն ունի մեր արտահանության համար: Վերջին տարիներս ի հաշիվ տարեկանի ընդարձակվում է ցորենի ցանքսերի տարածությունը:

Վարսակը ոգտագործվում է գլխավորապես անասունների կերի համար: Վարսակը բուսում է ամբողջ ցանքսերի մոտ հինգերորդ մասը: Գարին գլխավորապես ոգտագործվում է գարեջուր պատրաստելու համար: Գարին բուսում է ամբողջ ցանքսերի մոտ 15 տոկոսը:

Հացահատիկների բերքը մեզանում շատ ավելի պակաս է, քան յեվրոպական յերկրներում: Ուրինակ՝ տարեկանի բերքը 1924 թվին ԽՍՀՄ յեղիլ է դեսյատինից մոտ 40 փութ, իսկ Գերմանիայում՝ 110 փութ: Արևմտյան յերկրներում գյուղատնտեսության մեջ գործադրվում են հողի մշակություն ու պարտրտացման լավագույն միջոցներ: Հողն աշտեղ ավելի ուշ է ուժասպառ լինում և բարձր բերք է տալիս:

Հայաստանում իմպերիալիստական և մանափանդ ազգամիջյան ու միջցեղային պատերազմների շնորհիվ հացահատիկների մշակությամբ, ինչպես և ամբողջ գյուղատնտեսությունը, չափազանց խղճալի վիճակի մեջ էր: Սակայն խորհրդայնացումից հետո նա սկսում է արագ վերականգնել: Ցանքսերի տարածությունը աճում է հսկայական քայլերով, այսպես, որինակ՝ ցանքսերի ընդհանուր տարածությունը 1923 թ. յեղիլ է 194,000 դեսյատին, իսկ 1924 թվին արդեն հասել է 249,000 դեսյատինի: Միայն հացահատիկները բուսած տարածությունը յեղիլ է 2000 ավելի (դրանից ցորեն՝ 121 հազար և գարի՝ 81 հազար): Այսպիսով 1924 թվին արդեն ցանքսերի մշակությամբ հասել էր նախապատերազմյանի 89,4 տոկոսին: Սակայն նա մոտ տարիներում վոչ միայն կըհասնի, այլև զգալիորեն կը գերազանցի նա-

խապատերազմյանին: Դրա գրավականն են այն հսկայական աշխատանքները, վոր կատարվում են Խորհրդային Հայաստանում փոռոգման, ճահիճների չորացման և ելեքտրոֆիկացիայի համար: Միայն Շիրակի ջրանցքը, վորն արդեն ավարտված է և սկսել է գործել անցյալ տարվանից, ջրելու չե 15,000 դեսյատին հող: Այնուհետև զարիս են Սարգարաբատի ջրանցքը, վորը ջրելու չե 14 000 դեսյատին և մի շարք, համեմատաբար ավելի փոքր ջրանցքներ՝ Եջմիածնի, Եվջիլարի, Մամուրի և այլ, վորոնք արդեն պատրաստ են կամ պատրաստվում են Խորհրդային իշխանության ձեռքով:

ՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ Այդ ալն բույսերն են, վորոնք ԲՈՒՅՍԵՐ արդյունաբերությանը հում նյութ են տալիս: Ամենագլխավոր տեխնիկական բույսերն են՝ բամբակը, վուշը, կանեփը, շաքարի ձակնդեղը:

Բամբակը գլխավոր հում նյութն է մանածագործական արդյունաբերության համար: Բամբակեղենով են աստիճանաբար փոխարինվում մյուս բոլոր գործվածքները: ԽՍՀՄ բամբակի գլխավոր շրջաններն են Ուզբեկստանը և Թուրքմենստանը: Յերկրորդ նշանավոր շրջանն է Անդրկովկասը:

Բամբակագործության զարգացումը խիստ

անհրաժեշտ է մեր մանածագործական արդյունաբերության համար: Քաղաքացիական պատերազմի ընթացքում բամբակագործության գլխավոր շրջանները կտրված էին արդյունաբերական կենտրոններից, այնտեղ տեր ու տնօրեն էին ըսպիտակները, և նրանց իշխանությունը չափազանց ծանր անդրադարձավ բամբակագործության վրա: Դրա համար էլ մեր արդյունաբերության համար չի բավականացնում մեր սեփական բամբակը, և մենք ստիպված ենք մեծ քանակությամբ բամբակ ներմուծել արտասահմանից:

Հայաստանում բամբակագործությունը գյուղատնտեսության ամենակարևոր ճյուղերից մեկն է: Բամբակի ցանքսի վրա չե կենտրոնացած թե՛ իշխանության և թե՛ ազգաբնակչության ուշադրությունը: Շնորհիվ ալն էաղաքականության, վոր վարում էր դաշնակցական կառավարությունը, Հայաստանում, Խորհրդայնացման նախորդին չի ցանվել վոշ մի դեսյատին բամբակ: Սակայն խորհրդային կառավարության որոք, գյուղատնտեսության այդ ճյուղն արագ վերականգնում է: 1924 թվին ցանված է յեղել 4000 դեսյատին, իսկ 1924 թվին բամբակի ցանքսը հասնում է արդեն 16 հազար դեսյատինի: Չնայած նրան, վոր ալս տարի բամբակի ցանքսերի տարածությունը կրճատվել է

(ցանված է ընդամենը 11 հազար 721 դեսյատին), բայց և այնպես, անցյալ տարիներից պակաս բերք չի ստացվի: Այս տարի Հայաստանում սպասվում է 603 հազար 369 փութ բամբակ: Ամբողջ Անդրկովկասում այս տարի ցանվել է 84 հազար 974 դեսյատին, և սպասվում է 4 միլիոն 696 հազար 724 փութ բամբակ: Ընդարձակելով բամբակի մշակութային տարածությունը, խորհրդային իշխանությունը միաժամանակ միջոցներ է ձեռք առնում վերամշակելու այն բոլոր նյութերը, վոր ստացվում են բամբակից: Յերևանում հիմնվել է կորիզի ձեթահան գործարան, վորի ամբողջ արժեքը 800 հազար ռուբլի յե, հիմնված է և սապոնի գործարան: Այս գործարանները մասնագործարանի հետ միսին ավելի շահավետ կը դարձնեն բամբակագործությունը, և զարկ կը տան յերկրի տնտեսության բարձրացմանը:

Վուշը մշակվում է վուշի թելերի համար, վորից կտավ է գործվում և կտավատի համար՝ վորից ձեթ է ստացվում: Պատերազմից առաջ վուշը բուծում եր ամբողջ ցանքսերի 2 տոկոսը: այժմ այդ տոկոսը ավելի բարձր է: Գլխավոր շրջաններն են՝ Պսկովի, Սմոլենսկի, Տվերի, Վլատկայի նահանգները, հակառակ բամբակի, վուշը վոշ միայն բավականանում է մեր ներքին սպառման համար, այլ և արտահանություն չի

է ծառայում:

Կանեփը նույնպես մշակվում է թելերի և հատիկների համար: Կանեփի կիսամշակ թելերը, գործադրվում է կոպիտ գործվածքների, թոկերի, պարանների համար:

Կանեփը գլխավորապես տարածված է Արշուի, Կուրսկի, Չերնիգովի, Պենզայի, Պոլտավայի, Վորոնեժի, Սմոլենսկու, Տամբովի և Կալուգայի նահանգներում: Կանեփը նույնպես արտասահման է ուղարկվում:

Ժողովրդական տնտեսության մեջ մեծ նշանակություն ունի շաքարի ճակնդեղը, վորից շաքար է պատրաստվում: Ճակնդեղը մշակվում է գլխավորապես Ուկրաինայում:

Վերջին տարիներս, շնորհիվ մեր արդյունաբերության բարձրացման և մեր արտաքին առևտրի զարգացման, տեխնիկական մշակությունների աճումը զարգանում է շատ արագ: Տեխնիկական բույսերը գյուղացիական տնտեսությանն անհամեմատ ավելի շատ յեկամուտ են տալիս, քան հացահատիկները, և խորհրդային իշխանությունն ամեն կերպ նպաստում է տեխնիկական բույսերի զարգացմանը:

ԱՆԱՍՆԱՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ: Աւայժմ գյուղատնտեսության մեջ անասունն է գլխավոր լծկան ուժը: Մեքենան դեռևս լայն գործադրություն չի

ստացել գյուղացու աշխատանքներում: Բայց կամա-կամաց գյուղն ելեբորական ուժ է ըստա-նում, գյուղում հետզհետե լծկան ուժին սկսում է փոխարինել մեքենան:

Սակայն անասնապահությունը մնում է, վորպես գյուղատնտեսության ուրույն ճյուղերից մեկը, տալով այնպիսի մթերքներ, վորպիսին են՝ միսը, կաթը, յուղը, կաշին, բուրդը և ժազը: Մեզանում անասունները տալիս են և աղբային պարարտացման մեծագույն մասը:

Պակաս կարևոր նշանակություն չունեն և կենդանաբուծության այնպիսի ճյուղեր, ինչպիսին են՝ թռչնաբուծությունը, ձկնորսությունը, շերամապահությունը, մեղվաբուծությունը: Կենդանաբուծությունը հում նյութ է տալիս կաշվի, մետաքսի և աննդամատակարարման արդյունաբերության: Կենդանաբուծության զարգացումը նույնպես ոգտակար է գյուղացիական տնտեսության զարգացման համար:

Խորհրդային Հայաստանում անասնապահու-թյամբ պարապելու համար բնական մեծ հնարա-վորություններ կան: Անասնապահության համար հարմար են լեռնային և ալպյան շրջանները: Լեռնային շրջանի մեջ են մտնում բարձրադիր տափաստանների ուսյոնը (Լոռու դաշտը, Փամբակի հովիտը, Շիրակի դաշտը, ՆորԲ-այազեղի

գավառը, Դիլիջանի, Զանգեզուրի և Դարալագյազի լեռնադաշտերն ու լեռնահովիտները) և լեռնա-լանջերը: Ալպյան շրջանի մեջ մտնում են 2000 մետր բարձրություն ունեցող և մինչև մշտնջենա-կան ձյան սահմանին հասնող վայրերը՝ բար-ձրադիր լեռնահովիտներն ու բարձր սարալանջերը:

Մեր քայքայված յերկիրը, խորհրդայնացու-մից հետո աստիճանաբար վերականգնում է և տնտեսության այս ճյուղը: 1919 թվին մենք ունեինք միայն 747,000 անասուն, 1922 թվին 796,000, 1923 թվին 1,139,000 և 1924 թվին 1,405 000: Մենչև պատերազմ մեր անաս-ունների թիվը հասնում էր 2,364,000-ի: Ճիշտ է, մենք դեռ չենք հասել նախապատերազմյան է, մենք քանակին, բայց մոտ տարիներում մենք կը հաս-նենք և կանցնենք նախապատերազմյան չափից:

Գյուղատնտեսության այս ճյուղի զարգաց-մանը խոշորագույն չափով նպաստում է գյու-ղատնտեսական կոոպերացիան: Մինչև այս տար-վա ապրիլի 1-ը, նախնական կոոպերատիվների թիվը լեղել է 184: Կոոպերացման լենթարկված տնտեսությունների թիվը 1924-ից մինչև 1926 թիվը 9,179-ից հասել է 25,266-ի: Գյուղատնտե-սական կոոպերացիայի անդամների մեծ մասը միջակ և չքավոր գյուղացիներից են: 1925 թվին Հայաստանում լեղել է 71 կաթնատնտեսական

արտել, 16 մեղվարուծական, Ջանասնապահական
և 58 այլ կոոպերատիվ ընկերութիւններ:

ԿԱՊԸ ԱՐԴՅՈՒՆԱՅԵՐՈՒ- Արդյունաբերութիւնն
ԹՅԱՆ ՅԵՎ ԳՅՈՒ- ու գյուղատնտեսութիւնը
ՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ սերտորեն կապված են մի-
միանց հետ՝ փոխադարձաբար կախում ունենի-
րարից: Արդյունաբերութիւնը չի կարող զարգա-
նալ առանց գյուղատնտեսության, բայց և գյու-
ղատնտեսութիւնն առաջ գնալ չի կարող առանց
արդյունաբերության աջակցության:

Գյուղատնտեսութիւնն արդյունաբերության
համար մի անսպառ շուկա յետ Հոկտեմբերյան
հեղափոխութիւնը գյուղացիութիւնը ոգտվելու
յետ հանձնել մի քանի տասնյակ միլիոն դիսյատին
կալվածատիրական հող: Հեղափոխութիւնն գյու-
ղին ազատել է կալվածատիրոջ և ցարական կա-
ռավարութեան հարյուրամոր միլիոն ռուբլի վարձ
վճարելուց: Գյուղացիութիւնն իր բարեկեցու-
թիւնը բարձրացնելու հնարավորութիւն է ստա-
ցել:

Գյուղն արդեն իսկ հսկայական պահանջ ու-
նի արդյունաբերական ապրանքների, մի պա-
հանջ, վոր մեր արդյունաբերութիւնը գեռ ևս
լիովին բավարարելու հնարավորութիւն չունի:
Յեւ վորքան ավելի բարձրանա գյուղատնտեսու-
թիւնը, այնքան ավելի յետ մեծանալու գյուղի

պահանջը, այնքան ավելի յետ ընդարձակվելու ար-
դյունաբերական ապրանքների ներքին շուկան:
Այդպիսի մի շուկա հաստատուն հենարան
է արդյունաբերութեան ծավալման հա-
մար:

Գյուղատնտեսութիւնը հում նյութ է մա-
տակարարում արդյունաբերութեան մի շարք ճյու-
ղերին. — մանածագործական ճյուղին նա տալիս
է բամբակ, վուշ մետաքս. կաշվարդյունաբերու-
թեան՝ կաշի, շաքարի արդյունաբերութեան՝ ճա-
կընդեղ: Վերևում տեսանք, վոր արդյունաբերու-
թեան աճման հետևանքով զարգանում են տեխ-
նիկական մշակույթները, բարցրանում է գյուղի
բարեկեցութիւնը, արդյունաբերութիւնը բավա-
րարում է գյուղի սպառողական պահանջը:

Առանձնապէս կարևոր է այն, վոր արդյու-
նաբերութիւնը գյուղատնտեսութեանը մատա-
կարարում է գյուղատնտեսական մեքենաներ,
գութաններ, գերանդիներ և այլն:

Գյուղացու աշխատանքի արտադրողականու-
թիւնը և դրանով ել գյուղի ամբողջ բարեկե-
ցութիւնը կարող է բարձրանալ միայն գյուղա-
տնտեսութեան մեքենայացման միջոցով. այսին-
չն՝ յերբ գյուղում կը տարածվի ու կամբանա մե-
քենայական տեխնիկան: Մեքենայացումն իր հեր-
թին գյուղատնտեսութիւնը կողբելովիզացիայի

յենթարկելու հիմքն ե: Խոշոր մեքենայական տեխնիկան (որինակ՝ տրակտորը), դրդում ե մանր տնտեսութուններին միանալ, կոլեկտիվներ կազմել, քանի վոր մանր տնտեսութուններն, առանձին-առանձին չեն կարող կատարելագործված՝ գյուղատնտեսական խոշոր մեքենաներ ոգտագործել:

Բայց գյուղը բավական չափով գյուղատնտեսական մեքենաներ կը ստանա միայն այն ժամանակ, յերբ կը զարգանա արդյունաբերությունը:

Այդպիսով գյուղատնտեսության և արդյունաբերության փոխադարձ կապը հանդիսանում ե բանվոր դասակարգի և գյուղացիության դաշինքի հիմքը:

Հ Ա Ր Յ Ե Ր

1. Ինչի համար ե գործադրվում յերկաթը ժողովրդական տնտեսության մեջ:

2. Ինչ նշանակություն ունեն բարածուխն ու նավթը:

3. Ինչպե՞ս ենք մենք ոգտագործում մեր բնական հարստությունները:

4. Մեռողարգյունաբերությունն ինչո՞ւ յիսվող շարգյունաբերության հիմքը կազմում:

5. Վերտեղ են գտնվում քարածխային և

անվթալին արդյունաբերության գլխավոր շրջանները:

6. Հացահատիկների ի՞նչ մշակութներ են տալիս շատ ապրածված ԽՍՀՄ:

7. Ի՞նչ նշանակություն ունեն տեխնիկական մշակութները գյուղատնտեսության մեջ:

8. Գյուղատնտեսության և արդյունաբերության իրարից փոխադարձ կախումն ունենալը ինչո՞ւ ե արտահայտվում:

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0187691

ԳԻՆԸ 20 ԿՈՊ.

